

נח ג

א. הציווי לצאת מן התיבה

- מדוע?

בפרשתנו מסופר: „ובחודש השני בשבעה ועשרים יום לחודש יבשה הארץ”¹, ולאחר מכן ציוה הקדוש־ברוך־הוא את נח: צא מן התיבה אתה ואשתך... כל החי... היצא אתך...².

ואין מובן: מכיוון שכבר „יבשה הארץ” – שמשמעו שהאדמה התייבשה לגמרי, כפירוש רש”י: „יבשה” – „נעשה גריד (=קשיחה מיובש) כהלכתה” (שכן „חרבו המים מעל הארץ” – „נעשה כמין טיט...”³ – כבר היה לפני כן) – מדוע היה צריך לומר לנח⁴ „צא מן התיבה”? ויתירה מזו: לא די בציווי לגבי נח עצמו, אלא נדרש ציווי נפרד בנוגע לחיות – „כל החי... בעוף ובהמה ובכל הרמש... היצא אתך”!

במדרש⁵ נאמר: „כיון שנחו המים היה צריך נח לצאת מן התיבה, אלא

(1) ת, יד.

(2) שם, טז”ז.

(3) שם, יג ובפרש”י.

(4) והרי כל מה שעשה נח לפני” לראות הקלו המים מן הארץ וכו’ הי’ מדעת עצמו (וראה פענח רזא שם, ו) – אף שיש לחלק בין הנ”ל ליציאתו בפועל מן התיבה.

(5) תנחומא פרשתנו ח. ועד”ז שם י. ב”ד פל”ד,

ד. וכ”ה בכו”כ מפרשי התורה (אברבנאל. בחיי

(שם, יד). פענח רזא. ועוד).

ליקוטי שיחות <תרגום חפשי> - כה / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק [עמוד 39] {132136}

אמר: ברשות הקדוש־ברוך־הוא נכנסתי שאמר לי⁶ „בא אתה וכל ביתך אל התיבה”, ועכשיו איני יוצא אלא ברשותו”.

ברם (נוסף לזה – שרש”י כלל לא מביא את המדרש האמור, הרי) מדרך לימוד הפשט עולה, ומפורש הדבר ברש”י⁷, כי ציווי הקדוש־ברוך־הוא לנח „בא... אל התיבה” (לא היה בבחינת נתינת רשות, אלא) משום שנח לא רצה להכנס לתיבה.

בפשטות ניתן לומר, שהצורך בציווי לא היה (כל כך) על עצם היציאה, אלא על אופן היציאה – „(צא מן התיבה) אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך”, כפי שרש”י מפרש על כך: „איש ואשתו כאן התיר להם תשמיש המטה” (מה שאין כן בהיותם בתיבה – היו „האנשים לבד והנשים לבד”, כי „נאסרו בתשמיש המטה”⁸).

ובדומה לכך בנוגע לחיות, שהיה צריך להבהיר (כסיום הפסוק⁹) שיהיה „ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ”, וכפי שרש”י מפרש: „ולא בתיבה מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש”.

(6) פרשתנו ז, א.

(7) ז, ז – מב”ד פל”ב, ו.

(8) פרש”י לעיל ו, יח. ז, ז.

(9) ת, יז.

אך מפשטות לשון הכתוב משמע, שהציווי היה (גם) בנוגע לעצם היציאה – „צא מן התיבה“. והדבר מודגש ביותר בנוגע לחיות... לגביהם נאמר „הוצא כתיב .. אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה“¹⁰ – שהחיות (יתכן) לא ירצו לצאת מן התיבה, ולכן יש ציווי „הוציאם אתה“ (בעל כרחם)¹¹.

ב. בתיבה שרר מצב של שלום בדומה לעתיד לבוא

אחד מהביאורים בזה:

מבואר בכמה מקומות¹², כי בתיבת נח שרר מצב של שלום, מעין זה שיהיה לעתיד לבא – „וגר זאב עם כבש... לא ירעו ולא ישחיתו...“¹³. הרי בתיבת נח חיו ביחד כל סוגי הבהמות והחיות – כולל חיות טורפות ודורסות – ולמרות זאת „לא“¹⁴ עשו רעה זה לזה כלל ולא השחיתו זה לזה“.

והדבר מוכרח גם מפשוטו של

מקרא. כי, הגם שעל הפסוק¹⁵ „קנים תעשה את התיבה“ מפרש רש"י „מדורים מדורים לכל בהמה וחיה“ – שכל (מין¹⁶) בהמה וחיה יהיה בנפרד מכל השאר¹⁷ – הרי למרות זאת:

(15) פרשתנו ו, יד.

(16) כנ"ל (הערה הבאה) ברא"ם וכו' – דמאי טעמא לשנות מרגילותם קודם שנכנסו לתיבה! – ולפשיטות הדבר לא הוצרך רש"י לפרט. (17) ראה רא"ם בפרש"י: וקילין .. חדרים .. למדור כל מין ומין לעצמו. וראה גם ראב"ע ורד"ק שם.

– משא"כ בב"ר (פל"א, ט) שאין הכרח לומר שכל מין בהמה וחיה' במדור בפ"ע. וכדמוכח לכאורה מזה שלחלן בב"ר שם (שם, יא. וראה תיב"ע שם. פדר"א רפכ"ג וברד"ל שם. ועוד) פלוגתא כמה קילין היו, ופשוט שאין חולקים במציאות כמה מיני בהמות וחיות נכנסו לתיבה* [ולהעיר מרש"י לב"ר שם: קילין אלו חדרים גדולים, ומדורין בתוך כל חדר לשום בתוכו סיפוקי בהמות כו' – משא"כ בפרש"י עה"ת „מדורין לכל בהמה וחיה“]. וראה אוה"ת שם (תרל"ו, ב), „ולא היו להם מקומות מיוחדים בפ"ע“, ובהמשך וככה שם (ע' קנד): והגם כי קנים תעשה את התיבה כתיב עכ"ז לא נאמר שהיו מגודרים עד שאחד לא היו יכול לכונוס בתחום חברו.

בסה"מ עזר"ת ס"ע מז (לאחרי שמביא פרש"י „מדורין לכל בהמה וחיה“): „אפשר שבפרטי החיות יש הרבה יותר“ (מש"ס או ט' מאות קילין – ב"ר שם, יא). וראה רמב"ן פרשתנו ו, יט. רד"ל לפדר"א שם סק"י בארוכה. – אבל בפרש"י עה"ת לא הובא כמה מדורין היו, ומפשטות לשונו משמע שהיו מדור לכל מין בהמה וחיה**.

(*) אבל בפדר"א שם: מכאן אתה למד של"ב מיני עופות .. ושט"ה מיני שקצים, וראה בארוכה ברד"ל שם, ואכ"מ.

(**) ולהעיר שרש"י לא כתב (כבפירושו לעיל פסוק יב) „עוף“ (ובפרט „שמלת קן ברוב המקומות

(10) רש"י שם.

(11) ובגו"א כאן, שלא רצו לצאת כי מזונותם היתה מוכנה בתיבה.

(12) ד"ה כי פדה לאדה"ז (סה"מ אתהלך לאוניא ע' נו), ועם הגהות – אוה"ת פרשתנו (כרך ג) תרסט, א ואילך. מאמרי אדה"ז – ענינים (ע' פז), ועם הגהות – אוה"ת שם תרלד, א ואילך. שם תרלז, ב. המשך וככה תרל"ז פצ"ה-צו. ועוד. וראה רד"ק פרשתנו ו, (כא) ובארוכה עה"פ (ישעי' יא, ו) וגר זאב גו'.

(13) ישעי' שם, ו"ט.

(14) ל' המאמר – וככה שם רפצ"ה.

(א) קשה לומר, כי ניתן (בצורה טבעית) לצמצם חיות טורפות במקום (מדור) מוגבל ביותר למשך שנה שלמה, כאשר במהלכה לא יתרחשו מקרים¹⁸ בהם חיה רעה תזיק וכיוצא בזה.

(ב) רואים במוחש (ב"גן חיות") כי בכדי לנהל כמות גדולה של חיות טורפות, נדרש צוות גדול מאוד של אנשים ש"יסתדר" אתם. ואילו בתיבת נח אנשים ספורים בלבד (נח ובניו ונשיהם) ניהלו את כל החיות הטורפות¹⁹ לסוגיהם... של כל העולם כולו!

מוכרח איפוא לומר, שבהיותם בתיבה, נשתנה טבע בעלי-החיים

הטורפים²⁰, בדומה למה שיהיה לעתיד לבוא, ובכזה מצב אפשרי כי "נער²¹ קטן נוהג בהם".

ואין להקשות מדוע אין רש"י מציין במקום כלשהו שבתיבה התרחש נס גדול שכזה (הדומה למצב לעתיד לבא – לאחר שיהיה "ומלאה הארץ דעה את ה'") –

כי יש לומר, שאכן הבהיר זאת רש"י בפירושו לעיל²², באומרו שלתיבה הגיעו רק "אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה". אשר מכך רואים, כי: (א) רק המובחרים (שלא השחיתו דרכם) הגיעו

(20) להרמב"ן (פרשתנו ט, ה. בחוקותי כו, ו. וכן ברד"ק בראשית א, כה ובמקומות שצויינו בהערה (12) שלפני החטא לא היו חיות מזיקות – אין כאן טבע חדש כ"א חזרה לטבעם הקודם (וראה אוה"ת שם תרלה, א).

אבל ראה לקו"ש [המתורגם] ח"כ (ע' 8) שדוחק גדול לומר שכן ס"ל לרש"י בפירושו עה"ת, כי הו"ל לפרש חידוש גדול כזה. ע"ש.

[אבל אין לתרץ (לאידך גיסא) שע"פ פש"מ לא הי' שינוי הטבע כי גם לפני הכניסה להתיבה לא היו חיות דורסות, וכפרש"י בראשית (א, כט"ל) "השוה להם כו' כל ירק עשב יאכלו יחד כולם" (שמשמע לכאורה שגם החיות (הדורסות) אכלו רק ירק השדה. וראה אוה"ת שם) –

כי בפרש"י (בראשית א, כב, ד, טו. פרשתנו ט, ה) מפורש שהיו חיות רעות ודורסות כו'. וראה לקו"ש ח"כ שם (ואילך) שאי"ז סותר מ"ש רש"י (כנ"ל) "השוה להם כו' ירק עשב יאכלו יחד". ע"ש. וצ"ע"ק באוה"ת שם].

(21) ישע"י שם, ו.

(18) ונזכר רק מאורע א' דהארי הכישו (פרש"י ז, כג). ולהעיר שזה הי' מפני שאיחר מזונותיו. וגם זה כותב רש"י רק: (א) כפירוש שני*. (ב) לא ע"פ "פשוטו" כ"א מ"מדרש אגדה". (ג) בזה גופא* – ענין שני ("יש אומרים") במדרש אגדה. כן להעיר מסיום פרש"י שם, "ועליו נאמר (משלי יא, לא) הן צדיק בארץ ישולם" – ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ס"ע 52 ואילך.

(19) וזהו בהוספה על טרחתם להאכיל כל שאר המיני בהמות חיות ועופות כו', שהי' קשור בטירחא (וצער) מרובה ועד שלא טעמו טעם שינה (ראה סנהדרין קת, ב. תנחומא פרשתנו ב. שם ט. פרש"י ז, כג).

מורה על מדור העופות" – רא"ם שם, יד. ולהעיר מרד"ק שם, וראה המשך הלשון בסה"מ עזר"ת שם: דעופות אין להם מספר והלא בעופות כו"כ עופות הדורסים (וראה רמב"ן ורד"ל שם). ואכ"מ.

(*) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 50 בהערה

לתיבה. (ב) כבר בהליכתם לתיבה לא הזיקו החיות הטורפות. (ג) עצם הגעתם, (וכן ד) כניסתם לתיבה הייתה לגמרי בדרך נס;

ובמילא אין כל פלא, שגם לאחר מכן, בכניסתם לתיבה נמשך נס²³ זה (בקשר להעדר ההשחתה של החיות), והשתנה טבעם של החיות הטורפות שלא יזיקו לבהמה וחיה אחרת וכו'.

ג. נח והחיות לא רצו לרדת מהמדריגה שהיו בתיבה

וזהו הטעם לכך מדוע לאחר ש"יבשה הארץ" היה צורך בציווי "צא מן התיבה" – משום שנח לא רצה לצאת מהתיבה²⁴; הוא היה במקום בו שרר מצב של לעתיד לבא,

[ובפרט על פי המבואר בחסידות²⁵, ששינוי טבע החיות בתיבת נח, נבע מכך שהאיר בה אור אלוקי נעלה ביותר (– מעין שיאיר לעתיד לבוא) הפועל את עניין השלום).

ומשום כך היציאה מן התיבה, היוותה ירידה לגבי המצב בתיבה²⁶.

ועל אחת כמה וכמה ביחס לחיות הטורפות עצמן, בהם התחולל שינוי הטבע כשהיו בתיבת נח, שמצד עצמם לא רצו לצאת מהתיבה, ובכך... לשוב ולהיות חיות טורפות ומזיקות!

ולכן היה צריך לצוות את נח באופן מיוחד "כל החיה אשר אתך... הוצא אתך", משום שהיה ניתן לחלק ולומר: עבור נח (עם אשתו ובני ביתו) הכרחית היציאה מן התיבה, כדי לפעול בעולם שמחוץ לתיבה. ולכן כדאית הירידה (צא מן התיבה) בשביל התועלת של העולם בחוץ.

לעומת זאת, שיחרור החיות הטורפות מהתיבה יגרום בהם ירידה (חזרה למצבם קודם כניסתם לתיבה), ובעולם יהיו שוב חיות טורפות!

לכן הצטווה נח, אשר אף על פי כן – "כל החיה... הוצא אתך".

אך מכך מובן, כי על-ידי "צא מן התיבה" .. הוצא אתך", נעשה עילוי לגבי המצב כפי שהיה בתיבה.

ענין החסידות

ד. המעלה ביציאה

מהתיבה – קיום "מלאו

את הארץ"

מהי ההסברה בכך?

הדבר מרומז בדברי הפסוק עצמו, האומר "צא מן התיבה אתה ואשתך..."²⁷, דבר המורה (כנ"ל) ש"התיר להם...". ובדומה לכך לגבי החיות... – "הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ".

(23) ובפרט שבאלה"כ צ"ל שעצם מציאותם של הבהמות חיות ועופות כו' בהתיבה היתה רק ע"פ נס – ראה רמב"ן הנ"ל (הערה 17). כלי יקר ו, כא. באר מים חיים על פרש"י (לאחי המהר"ל) ו, יד (ושם ז, כב: שכל מעשה התיבה בגס ה'). ועוד. (24) למרות שבגשמיות ה' קשור עם טירחא וצער (נסמן לעיל הערה 19). (25) ראה במקומות שצויינו לעיל הערה 12. (26) להעיר גם מתפארת יהונתן פרשתנו עה"פ צא מן התיבה.

מכך שזהו הדבר הראשון עליו הצטווה נח בקשר עם יציאתו מן התיבה, מובן, שאין זה רק ענין צדדי (היות ולפני כן בתיבה „נאסרו...“, לכן כשיצאו מן התיבה היה הכרח להתיר²⁷ זאת שוב), אלא זוהי המטרה והתכלית של „צא מן התיבה“. בכך מתבטא החידוש של „צא מן התיבה“.

וכפשטות הענין: מה היה חסר בחיים בתיבה – העובדה שבמקום המוגבל של התיבה לא התאפשר הענין של „פרו ורבו“ (ו„כבשוה“ – הארץ), ובפרט באופן שיביא ל„מלאו“²⁸ את הארץ.

וזוהו המכוון של „צא מן התיבה“ – שלאחר המבול בו „וימח את כל היקום...“²⁹, הייתה שליחותו של נח לבנות מחדש את היקום, על-ידי „פרו ורבו ומלאו את הארץ“. וכפי שנאמר מיד בהמשך הפרשה, שהקדוש-ברוך הוא ציוה לנח³⁰ – בתור ברכה ובתור ציווי – „פרו ורבו (ומלאו את הארץ)“.

ה. גילוי כח האין-סוף בלידה גשמית ובעבודה בעולם

כל ענין בגשמיות משתלשל מענינו ברוחניות. ובדומה לכך בענינו: העובדה שהיציאה בגשמיות מן התיבה

היתה בשביל „פרו ורבו ומלאו את הארץ“ – השתלשל מרוחניות הענינים.

החידוש ב„פרו ורבו“ הוא – שבכך מתגלה כח האין-סוף כאן למטה³¹. משום שבענין ההולדה אין כל הגבלה, והוא קיים עד אין סוף, דור אחר דור.

וזוהו ההבדל בין המצב בתיבה לגבי המצב בצאתם מן התיבה:

בתיבה, מבלי הבט על הגילויים הנעלים שהאירו שם (עד שהדבר פעל³² שינוי הטבע בדוגמת לעתיד לבא, כנ"ל), היה זה רק ענין של עליית ותענוג הנברא, ובמילא יש לכך גבול.

מה שאין כן על-ידי העבודה בעולם, מחוץ לתיבה, וכפי שהעולם בטבעו³³ דוקא – עולם הזה התחתון שאין תחתון

(31) לקו"ת שה"ש מ, א. וראה בארוכה המשך שמח תשמח תרנ"ז בתחילתו (ע' 3 ואילך. ובסה"מ תרנ"ז – ע' קעה ואילך) – ושם נת' מצד עצם ענין ההולדה שהוא כעין יש מאין (וראה גם לקו"ת שם). ד"ה ואתם הדבקים תרפ"ז פ"ד (סה"מ תרפ"ז ע' רכו ואילך. סה"מ תשי"א ע' 208).

(32) גם למפרע – בהליכתם להתיבה (כיון שאי אפשר בלעדה).

(33) שלכן הוצרכו החיות כו' לצאת מן התיבה ולחזור לטבעם. – וע"י יציאתם מן התיבה נעשה אצלם הענין דפרו ורבו שהוא גילוי כח הא"ס כנ"ל. ולהעיר מלקו"ת שם, דזה שיש כח ההולדה גם בבהמות הוא מפני שניזונות מצומח שנצמח מהארץ, ששם נמצא כח ההולדה „משום דנעוץ תחלתן בסופן“.

ולהעיר מחסד לאברהם (מעין שני נהר סד) בנוגע למצות פו"ר, ד„שכינה בתחתונים תלוי“

במצוה זו“. ע"ש.

(27) להעיר מריב"א ורע"ב עה"ת. פענח רזא, צפע"נ עה"ת ועוד כאן.

(28) בראשית א, כח. פרשתנו ט, א.

(29) ז, כג.

(30) ט, א. שם, ז ובפרש"י.

למטה ממנו³⁴ – כאן, בתחתונים (דוקא), נעשית הדירה לו יתברך³⁴, דירה לעצמותו³⁵.

ולכן דווקא בעבודה זאת מתגלה ה"בלתי בעל גבול", נחלה בלי מצרים³⁶.

ו. ההוראה: לא להסתגר בתיבה רוחנית, לצאת לפעול בעולם

ההוראה מכך בעבודת השם:

ישנם כאלו הסבורים שניתן להסתגר בארבע אמות שלהם ולעסוק כל היום בתורה, וכלל לא נוגע להם מה נעשה בעולם מסביבם.

ומי יאמר אם בדעתו לעסוק כל היום בפנימיות התורה, "דע³⁷ את אלקי אביך", שהרי אז ידמה מצבו האישי לזה של ימות המשיח, כפסק הרמב"ם בסיום וחותם ספרו³⁸ "ובאותו הזמן לא יהיה... ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"

יכול הוא איפוא לטעון: לשם מה עליו לצאת מארבע אמותיו כדי לעסוק בהרבצת התורה והיהדות, עד להפצת

המעיינות חוצה, כדי לפעול את "קאתי מר דא מלכא משיחא" (=ביאת האדון זה מלך המשיח), שעל-ידי זה יזכה (וכל העולם) לעסוק ב"לדעת את ה' בלבד" [כפירוש רש"י³⁹ אשר תורתו של משיח היא "סוד טעמיה ומסתור⁴⁰ צפונותיה", פנימיות התורה] – הוא הרי זכה כבר ל"עולמך תראה בחיך"⁴¹, והריהו עוסק כבר עתה ב"לדעת את ה' בלבד"!

על כך היא ההוראה – "צא מן התיבה": צריך לצאת מהתיבה ולפעול בעולם שמסביב. אכן יש לפעמים סדר של "בא... אל התיבה"⁴² – כאשר בחוץ יורד מבול, וקיים חשש פן ייטבע ב"מים הזידונים" של מי המבול, או אז יש להתגונן מכך באמצעות "בא... אל התיבה", כפירוש הבעל-שם-טוב⁴³: להכנס בתוך אותיות ותיבות התורה והתפילה – אך צריך לדעת, אשר סוף סוף חייב להגיע זמן של "צא מן התיבה", משום שהמטרה והתכלית היא לפעול בעולם שמחוץ לתיבה שלך.

ואל לאדם לחשוב כי מחובתו לעשות זאת רק מפני שעליו לוותר על טובתו האישית למען טובת הזולת – אלא זה נוגע לטובתו ושלימותו שלו. שכן,

(34) תניא פל"י.

(35) ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ס"ע ג). ובכ"מ.

(36) ראה המשך וככה שם פצ"ו העילוי שיהי לעת"ל (גם לגבי תיבת נח) שיומשך מפנימיות עתיק.

(37) ראה אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

(38) וראה גם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

(39) שה"ש א, ב.

(40) ראה רמב"ם הל' מלכים שם: דברים הסתומים.

(41) ברכות יז, סע"א.

(42) פרשתנו ז, א.

(43) כתר שם טוב בהוספות (ס"ח ואילך) וש"נ (וראה צוואת הריב"ש סו"ס עה). וראה לקו"ש (המתורגם) ח"א ע' 6 ואילך.

מבלי הבט על כל העילויים אליהם ניתן להגיע על-ידי „עבודה בתיבה“, הרי כל זה הוא ענין שבמידה והגבלה,

– אך על-ידי „צא מן התיבה“ נעשה „פרו ורבו“, הריבוי עד אין סוף, עד באופן של „ואלה תולדות פרץ“⁴⁴, תולדות מלא⁴⁵ – „ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה“⁴⁶, נחלה בלי מצרים⁴⁷, שזה יהיה בגילויי בביאת משיח צדקנו, „עלה הפורץ לפניהם“⁴⁸.

ז. הוראה נוספת: פרו ורבו כפשוטו לאחר ה„מבול“ שבדורנו

הוראה נוספת שניתן להפיק מכך – בקשר ל„פרו ורבו“ כפשוטו:

התפקיד הראשון של האדם לאחר המבול, מצב בו „וימח את כל היקום...“, הוא – „פרו ורבו ומלאו את הארץ“, לבנות מחדש את העולם⁴⁹.

זוהי ההוראה המיוחדת עבור דורנו, שעבר את המבול רחמנא ליצלן, וחלק גדול וחשוב ביותר וביותר מעם ישראל, היו לא תהיה, נמחה בגשמיות – צריך לדעת, כי לכל לראש מוטלת האחריות⁵⁰ (והזכות) על כל אלה

שבחסדי ה' ניצלו מהמבול הם וצאצאיהם, לבנות מחדש את עם ישראל בגשמיות, ואזי יהיה עם מי לעסוק ברוחניות – שכן בשביל „צו את בני ישראל“, צריך להיות קודם (קדמו⁵¹) בני ישראל.

ח. טענות החוששים מהאחריות שבגידול ילדים

ישנם כאלו העושים חשבונות:

ללדת ילדים הרי זו אחריות עצומה. צריך לכלכל אותם הן בגשמיות, הן ברוחניות – לחנך אותם בדרך התורה והמצוות. ומי יודע אם בכוחו לגדל את ילדיו כדבעי, שיגדלו ילדים בריאים, בריאים בגשמיות ובריאים ברוחניות?

ולכן, לדעתם, עליהם להתבסס תחילה במצב האישי הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית, ורק אחר כך יחשבו ומאוחר יותר אף יקיימו את מצוות „פרו ורבו“!

ועל כך באה ההוראה מנח, כדלקמן.

ט. נח וחזקיהו מוכיחים, כי אין להתערב בחשבונות הקדוש-ברוך-הוא

על אף שהקדוש-ברוך-הוא ציוה לנח

מיבמות סג, סע"ב) גם חומר הענין דשלילת פו"ד, שהוקדש לשופך דמים ר"ל.

(51) ב"ד פ"א, ד. וראה תדא"ר פ"ד (אבל שם הובא ע"ז הכתוב (ירמ' ב, ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, משל למלך כו').

(44) רות ד, יח.

(45) ב"ד פ"ב, ו.

(46) ויצא כח, יד.

(47) ראה שבת קיח, סע"א ואילך.

(48) מיכה ב, יג. אגדת בראשית ספס"ג (סד).

ב"ד ס"פ פה.

(49) כמחז"ל דעולם חדש ראה (ב"ד פ"ל, ח).

(50) ולהעיר שמהציווי לנח למדין (פרש"י ט, ז

אך אין זו קושיא: נח חשב שמאמר הקדוש-ברוך-הוא "צא מן התיבה אתה ואשתך" (איש ואשתו) היה רק היתר – כדיוק לשון רש"י "כאן היתור" ⁵⁹ להם – אבל לא ציווי ⁶⁰. לכן אחר כך הוסיף הקדוש-ברוך-הוא, שהכוונה במאמר זה הוא לא רק בבחינת היתר, אלא ציווי, חייב להתקיים "פרו ורבו".

אך עדיין בלתי מובן: הן אמת שהקדוש-ברוך-הוא הבטיח שלא יביא עוד מבול, אך נח היה מוטרד בעיקר ממצבם הרוחני של בניו. ובאם קיים חשש "פן יוסיפו לחטוא" ⁶¹ – הרי בוודאי שלא יסתפק בכך שלא ייענשו – בה בשעה שמצבם (הרוחני) זהה לזה של דור המבול!

מכך ישנה הוראה ברורה, אשר "בהדי כבשי דרחמנא למה לך" ⁶²! (=למה לך להכנס לסתרי הקדוש-ברוך-הוא!) יהודי צריך לעשות כל התלוי בו ⁶³

"צא מן התיבה אתה ואשתך" – "איש ואשתו כאן התיר להם..." (כנ"ל), בכל זאת מסופר בתורה, כי בפועל "ויצא נח ובניו [בנפרד] ואשתו ונשי בניו" ⁵² (לא – "איש ואשתו").

ומסבירים המפרשים ⁵³ (על פי פירוש רש"י ⁵⁴) שהדבר נבע מכך ש"היה נח דואג לעסוק בפריה ורביה" ⁵⁵. כלומר: נח עשה חשבון, מה תהיה התועלת מכך שיילד ילדים? הרי יתכן שיחזור על עצמו מצב דומה בו הם יחטאו, ויבואו מי המבול וישטפום" ⁵⁶. ואכן, בעקבות כך הבטיח לו הקדוש-ברוך-הוא תחילה "שלא לשחת העולם עוד" ⁵⁵, ורק אחר כך ציווהו "פרו ורבו".

ואף שהקדוש-ברוך-הוא ציווהו כבר קודם "צא מן התיבה אתה ואשתך", וכיצד יתכן שנה, אשר היה "איש צדיק תמים" ⁵⁷ יעשה היפך מרצון ה' ⁵⁸ כתוצאה מחישובים כלשהם?

(52) ת, יח.

(53) גו"א לעיל ז, ז. וראה גם כלי יקר ת, יז. וכבר הארכו במפרשים בתירוצים שונים (ראה חזקוני, ריב"א, רד"ק ועוד (ת, יח). אלשיך ואוה"ח (שם, יז). פענת רזא (לעיל ז, יח). ולהעיר מחדא"ג מהרש"א לסנהדרין קח, כ ד"ה למשפחותיהם). ואכ"מ.

(54) לקמן ט, ט.

(55) ל' רש"י שם.

(56) כלי יקר הג"ל. וראה פרש"י לעיל (בראשית ד, כד) גבי למך. ולהעיר מפרש"י בראשית (ה, לב) שהקב"ה "כבש את מעיינו (של נח) .. שלא יהא יפת .. ראוי לעונשין".

(57) ריש פרשתנו.

(58) להעיר מהפלוגתא בב"ד רפ"ה (וכפי' הס"א שברש"י שם. הובא במת"כ) אם עבר על

הציווי או הוסיף על הציווי. וראה גם ב"ר פל"ד, ו: ולא קיבל עליו לצאת. – אבל ע"ד הפשט לא הי' נח עובר (בזדון) על ציווי ה'.

(59) ראה אוה"ח שם ט, ז.

(60) והתנהג בפרישות (וקדושה), או כיו"ב – ע"ד המ"ד בב"ר פל"ה שם שהוסיף על הציווי. ולהעיר מהשקו"ט (ראה מפרשי רש"י לקמן ט, ז. ועוד) אם אדה"ר נצטווה על פו"ר או שהי' רק ברכה.

(61) ל' הכלי יקר.

(62) ברכות י, א (הובא לקמן בפנים).

(63) כולל ג"כ ההכנה לפני הנישואין, הן ברוחניות (ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ד. הל' ת"ת לאדה"ו רפ"ג), והן בגשמיות (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ה ה"א).

– לקיים מצוות פרו ורבו, ולאחר מכן לחנך בניו ובנותיו על פי הוראות התורה – ולא להמנע מלקיים ציווי ה' מצד חשבונות פרטיים.

– חז"ל מספרים⁶⁴ בנוגע לחזקיהו המלך, שראה ברוח הקודש שייצאו ממנו „בנין דלא מעלו“ (=בנים רשעים) ולכן לא רצה לעסוק בפריה ורביה. הקדוש-ברוך-הוא העניש אותו על כך, רחמנא ליצלק, משום „בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד!“ (=למה לך להכנס לסתרי הקדוש-ברוך-הוא, מה שנצטווית עליך לעשות).

רואים מכך, שאפילו כאשר יודעים בבירור מה יהיה... אסור להמנע מלקיים את ציווי ה'⁶⁵; על אחת כמה וכמה כאשר אין זה אלא חשש הנובע מחשבון פרטי

ולחוסף – גם במקרה של חזקיהו נולד לאחר מכן יאשיהו, עליו נאמר⁶⁶ „וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבו... ככל תורת משה ואחריו לא קם כמוהו“, ועוד מלכים צדיקים כמו יהואחז⁶⁷ וצדקיהו⁶⁸

(64) ברכות שם.

(65) להעיר גם מפרש"י בראשית (ד, כה): אתם עשו מצותכם. רש"י ישן שמות ב, א (סוטה יב, א).

(66) מלכים ב כג, כה.

(67) ראה הוריות יא, סע"ב דממלא מקום אבותיו ה' (וראה פרש"י שם ד"ה יורם ממלא).

(68) הוריות שם ובפרש"י. שבת קמט, ב. ובכ"מ.

– אדרבה: קיים את ציווי ה' המוטל עליך בשמחה ובבטחון גמור שהקדוש-ברוך-הוא בוודאי⁶⁹ יעזור ויביא הצלחה בהשתדלותך בחינוך הבנים⁷⁰ (ובפרט בזכות זה גופא שהנך מקיים את ציווי ה' „פרו ורבו“ ללא כל חשבונות).

י. עם כל ילד נפתח צינור חדש של פרנסה

כל המדובר לעיל הוא בנוגע לדאגות מהמצב הרוחני של הילדים, שזה תלוי בעיקר בהורים, להם נתן הקדוש-ברוך-הוא את המצוה (והזכות) לחנך את בניהם ובנותיהם בדרך התורה והמצוה, ונתן להם את הבחירה החפשית לקיים ציווי זה.

אך כאשר מדובר בדאגות מפרנסה גשמית – כשעושים חשבונות שמצב הפרנסה אינו מאפשר לעסוק בפריה ורביה – מראים בכך שהם מקטני אמנה⁷¹, ולמטה מזה.

(69) שזהו אמתית ענין הבטחון (ראה כד הקמח ערך בטחון. וראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (באגרות קודש שלו ח"ו ע' שצט). לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 137 ואילך. חכ"ו ע' 97. חל"א ע' 3 ואילך).

(70) להעיר אשר נבואת נביא אמת לרעה – בטלה ע"י תפלה וכו' (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד. הקדמה לפיה"מ ד"ה והחלק השני בענין הנביא).

(71) ל' חז"ל (בנוגע לפרנסה) – סוטה מח, סע"ב. ובמכילתא בשלח טז, ד: מחוסר אמנה. וראה ס' חסידים (סתקי"ט) לענינו: לא יחשוב כו' עני אם אבוא כו' שמא תהר ממני ואנה אקח לפרנסה זה ממחוסרי אמנה.

פרנסה אינה תלויה בבחירה עצמית. יהודי אכן נצטווה „בכל אשר תעשה”⁷² – אבל ה„תעשה” הוא רק⁷³ ענין של עשיית כלי לברכת ה'; השפעת המזון והפרנסה באים מלמעלה, כפי שכל אחד אומר בברכת המזון: הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים.

ומכיוון שהקדוש־ברוך־הוא ציוה ליהודי „פרו ורבו”, הרי בוודאי שביחד עם כל ילד⁷⁴ שגולד נפתח צינור חדש לברכת ה', להשפעת מזון ופרנסה (גם) עבור הילד החדש, ובאופן של „בטובו בחן בחסד וברחמים”, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

יא. גודל החורבן הנגרם מ„תכנון משפחה”

ככל הדברים האלה הוא גם בנוגע לכוחות הנפש: אחרים טוענים, שאין להם את הכוחות, כוחות הגוף או כוחות הנפש, לגדל יותר בנים ובנות, דבר הדורש יגיעה גדולה, יגיעת נפש ויגיעת בשר.

צריך לדעת, כי מכיוון שהקדוש־ברוך־הוא מצווה על כך⁷⁴, ו„אינו מבקש אלא לפי כוחו”⁷⁵, ברור שהוא

נותן את הכוחות הדרושים לקיים את ציוויו. ובמילא אין צורך להתערב עם חשבונות אישיים, אלא לסמוך על הקדוש־ברוך־הוא⁷⁶, ומתוך שמחה (כמו בכל ענין של עבודת השם).

ואם המצב האמיתי הוא, שאין את הכוחות הדרושים, הקדוש־ברוך־הוא כבר ידאג לכך⁷⁷

שהרי, כדי שיוולדו ילדים מוכרחת להיות ברכה מיוחדת מהקדוש־ברוך־הוא – ויברך אותם אלקים .. פרו ורבו גו'⁷⁹. שלכן „יש כמה בני אדם שאינם מולידים גם שכת המוליד ישנו בשלימות”⁸⁰.

– האמת, וזו אמת גלויה, כי הנהגה כזו של בטחון בהשם – לא זו בלבד שאינה גורעת מבריאות האדם, אלא להיפך: הדרך להגיע למנוחת הנפש אמיתית, היא כאשר מתנהגים לפי סדרי הבריאה אותם קבע הקדוש־ברוך־הוא. ואילו כאשר מפריעים לסדר הנורמלי שהקדוש־ברוך־הוא קבע בחיי המשפחה, רואים

(76) מובן שיש מצבים שע"פ תורה אין צ"ל התעסקות בפו"ר מחמת טעמים של בריאות וכיו"ב. אבל כפשוט, זה צ"ל נקבע ע"י רב מורה הוראה בפועל, ולא ע"י חשבונות האדם לעצמו. (77) ולהעיר מפרש"י הג"ל (הערה 56) „כבש את מעיינו”.

(78) המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' 5 (סה"מ תרנ"ז ע' קעז). ד"ה ואתם הדברים שם. (79) בראשית א, כת. וכן בדגים ועופות (שם, כב).

(80) שמח תשמח שם ע' 7 (סה"מ שם ע' קעט). ועד"ז בד"ה ואתם הדבקים שם.

(72) ראה טו, יח ובספרי שם.

(73) ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נז ואילך). ובכ"מ.

(74) ראה רמב"ם הל' אישות פט"ז הט"ז: אע"פ שקיים אדם מצות פו"ר הרי הוא מצווה מד"ס שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם.

(75) במדב"ר פי"ב, ג.

במוחש שזה גורם לבעיות
ב"עצבים"... נוסף על העיקר שזה
מפריע וכו' ליחסים שבין איש
ואשתו.

הנהגה זו של עשיית חשבונות מתי
הוא "הזמן המתאים" ללדת ילדים, כבר
קיבלה שם "תכנון משפחה" ("פעמילי
פלענינג") – אך המציאות היא שזה
מביא את ההיפך הגמור: היפך הסדר
בחיי המשפחה, היפך בנין חיי משפחה.
וכפי שנתגלה (לאלו שאינם מעוניינים
לרמות את עצמם), כי מעולם לא היה
דבר שהכניס חוסר סדר מוחלט והיפך
הביטוס והחיוזק ובנין של חיי משפחה,
כמו אותה שיטה של "תכנון
משפחה"⁸¹.

יב. מצות פרו ורבו מקרבת את הגאולה

למצוות פרו ורבו שייכות מיוחדת
לדורנו דוקא:

הגמרא אומרת⁸² "אין בן דוד בא עד
שיכלו כל הנשמות ב(אוצר ששמו)
גוף". זאת אומרת, הלידה של עוד ילד
יהודי, מקרבת את הגאולה השלימה של
כלל ישראל על ידי דוד מלכא משיחא.

ומכיון שנמצאים בדרא דעקבתא
דמשיחא (כמדובר כמה פעמים),
ומקווים ומתפללים "את צמח דוד עבדך
מהרה תצמיח", "נא" ממש – מובן,
שצריך יהודי לעשות התלוי בו אשר
"יכלו כל הנשמות שבגוף".

שזה ממהר את "בן דוד בא" בגאולה
האמיתית והשלימה על ידי משיח
צדקנו.

(משיחות ש"פ נח תשמ"א, תשמ"ג,

ש"פ ח"ש תשמ"ג)

(81) ראה ע"ד תכנון משפחה בארוכה יותר –
שיחות ש"פ נשא, א' שלח, ש"פ שלח וש"פ קרח
תש"מ, ועוד.

(82) יבמות סב, סע"א (ובפרש"י שם). וש"נ.